

متن خانباغ زرفشان غبار جدول زرین ، حاشیه کاغذ فرنگی شکری آهار و مهره کشیده کمنددار - دو صفحه اول حاشیه ساده ، متن مذهب مرصع عالی که در میان هر صفحه شش بیت شش سطر از متن نوشته شده و بین سطور طلا اندازی است و در پیشانی و ذیل دو صفحه روی متن زر بخط ثنث عالی بقلم سفیداب تحریردار نوشته شده است : «خمسہ من کلام امیر خسرو الذهلوی رحمة الله علیه» - عنوانها بزر و لاجورد - (۲) سرلوح مذهب مرصع عالی که در آنها عنوان مثنوی « لیلی و مجنون » و « هشت بهشت » بخط رقاع و قلم سفیداب تحریردار نوشته شده - پایان صفحه آخر کتاب حالکاری عالی - ۳-۴ صفحه ، هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر دو بیت - (۱۵) مجلس تصویر مینیاتور عالی که غالباً ریخته و بعضی محو شده است - بخط نستعلیق کتابت عالی - بدون رقم تاریخ تحریر سال ۹۸۸ . (شماره ۱۰۸۹)

نسخه ناقص و فقط مشتمل است بر مثنویهای :

مطلع الانوار - لیلی و مجنون - هشت بهشت - اسکندرنامه .

آغاز :

« بسم الله الرحمن الرحيم خطبه قدسست بملک قدیم »

پایان مطلع الانوار :

« تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في عشر الاول شهر شوال

سنة ثمان و ثمانين و تسعمائة »

پایان نسخه :

« رسید از بتان جان خسرو بکام بیگ زخمه کن کار او را تمام »

علاوه بر نفص کتاب در چند موضع ستطاتی دارد، از جمله ورق

دوم مثنوی لیلی و مجنون و میانه صفحه های ۲۰۱ و ۲۰۲ و ۲۱۵ و

۲۱۶ و آخر مثنوی هشت بهشت و ابتدای اسکندرنامه . نسخه رقم

ندارد ولی در پایان آن بخط تازه ای افزوده اند : « بيد الحقییر محمد

نورالدین « و بنظر میرسد که نسخه اصل بخط یکی از استادان شروع بکتابت شده و ناتمام مانده یا متفرق شده بوده است و همان نسخه را استاد خوشنویس دیگری بیابان رسانیده. کاتب قسمت اول را که تاریخ ۹۸۸ دارد منجزاً نشناختم ولی کاتب دوم با احتمال نزدیک یقین بابا شاه اصفهانی است که از صفحه ۱۸۲ تا آخر نسخه و بعضی اوراق ساقطه از جمله صفحه ۹۶ و ۹۷ بخط شوای اوست .

اما مجالس تصویر تمامی کاریکه استاد نقاش و پیدا است که بلافاصله پس از ادامه کتابت متن نسخه دنباله هنرفمائی خود را گرفته است و مسلماً دنباله کتابت در ظرف مدت هشت سال که بتاریخ درگذشت بابا شاه (سال ۹۹۶) منتهی میشود ، کشیده شده است .

است کتاب نسخه با وجود اینکه دنبال شده ، باز ناتمام مانده و تصحیف و تجلید نشده بوده است که در قرن اخیر آنرا متن وحاشیه و وصالی و سرست کرده اند .

جزو مسروقات بوده که یادداشتها را محو کرده اند ولی این اندازه پیدا است که نسخه از میرزا محمود وزیر خریداری شده است .

(۴۵۵)

خبرنامه

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۷۰ x ۲۸۰ - جلد میشن ناشی ساده - کاغذ عادلشاهی
 جدول زرین - عنوانها بزر تحریردار در سرفصلهای بوته اندازی لاجوردی -
 دو صفحه اول هر بشوی متن و حاشیه بین سطور بوته اندازی مذهب
 منقش و بین مصراعها تسمه مذهب لاجوردی ، حاشیه بوته اندازی
 مذهب میتا سازی عالی - (۵) سر لوح مذهب مرصع عالی که در کتیبه

هریک عنوان مثنوی و ناظم بسفیداب تحریردار روی متن زر (و اشتباهاً اسکندرنامه را بنام نظامی) نوشته شده - ۴۵۸ صفحه ، هر صفحه ۱۴ سطر ، هر سطر دو بیت . ۹ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت حقی متوسط - رقم محمد شاه دارایی - تاریخ تحریر سال ۱۰۵۲ . (شماره ۱۱۶۴۲)

نسخه مشتمل است بر مثنویهای :

مطلع الانوار - خسرو و شیرین - لیلی و مجنون - هشت بهشت - اسکندرنامه
آغاز مانند نسخه پیش :

پایان مانند نسخه پیش و اضافه دارد :

« تمت الكتاب بعون الملك الوهاب . تمام شد کتاب حمده
امیر خسرو دهلوی رحمه الله علیه فی تاریخ غره شهر ذی حجه الحرام
سنه ۱۰۵۲ . کتبه الفقیر الحثیر محمد بنه دارایی . »
سال ۱۳۳۳ قمری وارد کتابخانه شده است .

(۴۵۶)

قرآن السعیدین (منتخب)

امیر خسرو دهلوی

باندازه . ۱۶ x ۲۴ . - جلد مغوی روغنی خوش بوم مشکی نرنج
برنه اندازی و تصویر گل و بلبل جدول مذهب - صفحات متن و حاشیه -
کاغذ کشمیری جدول زرین - حواشی زرافشان - عنراها بزر - بک
سر لوح مذهب مرصع عالی که در کتیبه آن روی متن زر برنه اندازی بخط
کوفی نرینی بسفیداب نوشته شده است « الله ولا سواه » - در صفحه آخر
دو لچکی مذهب عالی و بک لوح برنه اندازی لاجوردی روی متن
فیروزه‌ای و در میان بک دایره ساده زرین دارد - ۹۴ صفحه ، هر صفحه

۱۴ سطر، هر سطر یک بیت ۶۲ میلی‌متر - خط نستعلیق کتابت خفی خوش -
رقم را محو کرده‌اند - تاریخ تحریر سال ۹۳۷ . (شماره ۳۰۹)
آغاز :

« حمد خداوند سرایم نخست تا شود این نامه بنامش درست »

پایان :

« بوکه برآرد بچنین نامه نام بر در شه خدمت من والسلام »
« اتمام یافت و بسر خداختتام رسید رساله قرآن السعدین من کلام
افصح الشعرا امیر خسرو الدهلوی علیه الرحمة فی شهر سنه ۹۳۷ . تم »
نسخه در تصرف محمد بن محمد شهیر پشاهی بوده و بسال ۱۲۳۲
از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام بسفیداب روی زمینه
زر در ترنجی نوشته شده و بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته
و در بالای صفحه اول مهر او را دارد .

(۴۵۷)

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۶۵ × ۲۶۵ - جلد تیماج سرخ ترنج و سر ترنج و حاشیه
منگنه ، اندرون میشن سرخ ترنج و سر ترنج و گوشه و حاشیه سوخت
معرق طلاپوش خوش روی زمینه انوان صفحات قطعه سازی و متن و
حاشیه کساغذ متن معرقندی قطعه جدول زرین کاغذ حاشیه انوان
عموماً عکاسی قدیم مذهب - سه صفحه اول و صفحه آخر مصرعها
قابسازی مذهب مرصع خوش - عنوانها بزر و لاجورد - یک سر لوح مزدوج
مذهب مرصع خوش - ۲۳۹ صفحه ، هر صفحه ۱۳ سطر ، هر سطر یک
بیت ۷۵ میلی‌متر - خط نستعلیق کتابت خفی خوش - رقم عزیز محمد -
تاریخ تحریر سال ۱۰۲۴ (شماره ۱۷۶)

آغاز

« بسم الله الرحمن الرحيم خطبته قدس است بملكك قدیم »

بیان :

« بوکه زندهگه دارالسلام بوی علیکی برسد والسلام »

« قد وقع الفراغ عن تحرير هذه النسخة الشريفة الميمونة المصاركة المسمى براحات القلوب هي من مقولات... امير خسرو دهلوی قدس سره في التاريخ سلخ شهر ذی القعدة سنة الف و اربع وعشرين في بلدة الهرات راقمه عزيز محمد ابن خواجه عوض محمد . . . تمت بالخير سنة ۱۰۲۴ »

دو صفحه پیش از صفحه آخر متن اصل بیاض و نسخه ناتمام مانده بوده که دیگری آنرا بتاريخ ۱۳۱۳ تکمیل کرده است

(۴۵۸)

ت

اوحدی (کمال الدین مراغی اصفهانی)

(۷۳۸۰۴)

باندازه ۱۷۰ x ۳۱۲ - جلد تیماج قهوه‌ای بغدادی ترنج و گوشه ضربی ، اندرون ترنج و گوشه سوخت تحریر زمینه زر لولادار - کاغذ عادلشاهی جدول زرین - عنوانها بشنگرف - دو صفحه پیش از متن دو ترنج و چهار گوشه مذهب عالی - (۵) سرلوح مذهب عالی - ۸۳۶ صفحه هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر یک بیت ۸۸ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت جلی قدیم متوسط - رقم میرک شیرازی - تاریخ تحریر سال ۸۷۰ . (شماره ۳۱۰)

نسخه منقسم است به :

ترجیحات - غزلیات (مرتب) - سه غزل فهلوی - مثنوی جام جم
ده نامه - رباعیات (مرتب)

آغاز :

« سر پیوند ما ندارد یار چون توان شد ز وصل بر خوردار »
بایان :

« ما در قریم بر لب آب روان برخیز و بیا گردل صافی داری »

« تمت البديوان المثيرك الشريف المشبوب الي الشيخ العارف
المحقق المدقق سلطان الشعراء المحققين وديهان الفضلا و المكملين
كمال الحق والدين شيخ اوحدي عليه ارحمه و الغفران علي يدا ضعف
عبادته و احوجهم الي رحمة الله الغني مولانا ميرك الشيرازي غفر الله
عن سيئاته يمار المسلم بغداد في شهر رمضان سنة سبعين وثمانمائة الهجرية
نسخه از صفحه دوم ساقط و از قصاید فقط يك صفحه اول را
دارد - نیز از نامه دوم تا هشتم ده نامه ساقط است .

(٤٥٩)

جام جم

اوحدي

باندازه . ١٤ x ٢٣٧ - چند ساغری مشکي ساده ، اندرون تیساج
سرخ ساده - کاغذ بخارائی نخودی جدول زرین - عنوانها نزر و مرکب
گلی بغط رقاع دو دانگ خوش در سرفصلهای بوته اندازی مذهب
دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع لاجوردی عالی که در وسط
هر صفحه شش مصراع از ابتدای مثنوی نوشته شده و بین مسطور بوته
اندازی مذهب است و در چهار کتیبه پیشانی و ذیل روی متن زر بوته

اندازی بخط کوفی تزئینی بسفیداب نوشته شده است : « بسم الله الرحمن الرحيم » و « الحمد لله رب العالمين » و « وانصاوة على محمد و آله » و « اجمعين الطاهرين » - ۳۱ صفحه ، هر صفحه ۱۶ سطر ، هر سطر يك بيت . ۷۰ سلیتر - خط نستعلیق کتابت عالی - رقم میرعلی هروی - تاریخ تحریر ۹۲۹ . (شماره ۲۰۵)

آغاز :

« قل هو الله لا اله الا هو قد قال من له الحمد دائماً مقوال »
بیان

« دل اورا بذكر عادت کن کار او ختم بر سعادت کن »
« حوزة العبد الفقير على الحسيني ستر عيوبه فی شهر سنه تسع وعشرين و تة مائة بمدينة الهرة »

نسخه از ممتلكات میرزا مهدیخان نادری و اولاد او بوده و بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته است و پشت صفحه اول مهر اورا دارد .

(۴۶۰)

اوحدی

باندازه ۱۵ . x ۲۴ . - بدون جلد صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن عادلشاهی و حاشیه خانبالغ ، دو جدول و یک کمند زرین - عنوانها بزرگ تحریردار - دو صفحه اول متن و حاشیه بذهب برصع لاجوردی ممتاز کند در وسط هر صفحه شش بصراع از آغاز مثنوی دارد و بین سطور بونده اندازی مذهب است و در چهار کتبه پیشانی و ذبل روی

متن زر بوته اندازی بخط کوفی تزیینی بسفیداب نوشته شده است
 « بسم الرحمن الرحیم » و « والصلوة علی محمد و آله اجمعین » و
 « الحمد لله رب العالمین » و « مالک يوم الدين » - ۲۹۹ صفحه ، هر صفحه
 ۱۵ سطر ، هر سطر یک بیت ۶۳ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خفی
 عالی - رقم میر علی هروی - تاریخ تحریر سال ۹۳۰ (شماره ۱۱۰۸۴)
 آغاز و پایان مانند نسخه پیش و در پایان متن دارد :

« کتبه العبد الفقیر المذنب علی الحسینی الکاتب غفر الله ذنوبه
 و مترعیوبه فی اواخر شهر رمضان المبارک سنه ثلاثین و تسعمائة بدار السلطنة
 هراة . بسال ۱۲۷۴ از عرض کتابخانه گذشته است و تمامی یادداشتها
 و مهرها را محو کرده اند .

(۴۶۱)

اوحدی

باندازه ۲۷۲ x ۱۹۵ - جلد روغنی بوم مشکی نقاشی مینامازی
 مذهب اندرون پیشن آلبالوئی ترنج و سر ترنج و گوشه و حاشیه بند
 سوخته زمینه فیروزه‌ای لولادار ممتاز که از بیرون فرسوده شده است - صفحات
 تماماً متن و حاشیه کاغذ متن ختائی حاشیه سمرقندی چهره‌ای زرافشان
 جدول زرین - عنوانها بزر - بک سر لوح مذهب مرصع عالی که جزء
 فوقانی آن الحاقی است - پشت صفحه اول یک شمس مذهب مرصع
 عالی - ۱۰۲ صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطر ، هر سطر دو بیت ۹۵ میلیمتر -
 خط نستعلیق کتابت خفی خوش - بدون رقم (رقم را محو کرده اند) -
 بدون تاریخ تحریر (قرن ۹) ، (شماره ۲۰۸)

آغاز و پایان مانند نسخه پیش در پایان اضافه دارد : (قسمت
 کتاب جام جم من کلام شیخ اوحدی علیه الرحمة »
 اوراق پیش از صفحه ۲/۳۱/۳۹ ساقط است
 نسخه بتاریخ ۱۱۰۵ از عرض شاه سلیمان صفوی گذشته و بتاریخ
 ۱۱۹۷ در تسلک حسین بیگ بن موسی بیگ بوده و در زمان ولیعهدی
 ناصرالدین شاه بدست او افتاده و بسال ۱۲۸۲ از عرض او گذشته
 است بسیاری از یادداشتها و مسجع مهرها را محو کرده اند .

(۴۶۲)

دیوان

حسن (خواجه نجم الدین حسن ابن علی دهلوی)

(۷۳۸۰ م)

باندازه ۱۱۰ × ۱۹۷ - جلد روغنی متن مشکی منقش حاشیه
 مذهب ، اندرون پیشن عنابی جدول مذهب (گوشه شکسته) - کاغذ
 دولت آبادی جدول زرین - عنوانها بخط رفیع و قلم لاجورد در میان
 نقوش ساده مذهب - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع فرسوده
 و محوشده که در وسط دو تریج مذهب عنوان کتاب و چهار بیت از اول
 دیوان بقلم سفیداب تحریر دار نوشته شده - یک سر لوح مذهب مرصع
 خوش - (۶) مجلس تصویر مینیاتور خوش که یکی در صفحه دوم
 ماقبل کتابت و صفحه اول آن ساقط و این مجلس تصویر در میان
 حاشیه مذهب مرصع است - خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - رسم
 شعاع فارسی - تاریخ تحریر سال ۳۹۰ (شماره ۴۷۵۷) .
 نسخه مشتمل است بر : قصاید - مقطعات - غزلیات (مرنب)
 مقطعات دیگر و سئوئیهها - رباعیات

آغاز :

ای حاکم جهان و جهان داور حکیم
محدث همه بدایع و تو مبدع قدیم «

پایان :

« لطف خدا که بر همه واجب سلام تست
گو ختم کن یکی یکی عین نام تست
تم الدیوان الا فصح المتکلمین امیر حسن ادهلوی بیدالعبد
الفقیر شجاع الفارسی غفر الله ذنوبه و ستر عیوبه . فی تاریخ سنه ۹۳۹ .
انتقالی از کتابخانه اندرون

(۴۶۳)

کلیات

خواجو (کمال الدین ابوالعطاء محمود ابن محمود

مرشدی کرمانی)

(م . ۷۴۲ یا ۷۵۳)

باندازه ۱۷۰ x ۲۶۵ - جلد تیماج مشکی ترنج و سرترنج و گوشه
منگنه ، اندرون میشن عنایی ترنج و گوشه سوخت معرق عالی زمینه
فیروزه‌ای - کاغذ اصفهانی جدول زرین که هر صفحه یکک لچکی بوته
مذهب و دو مهر مذهب ساده دارد - عنواتها بشنگرف - (۳) سر لوح و
(۹) سر فصل مذهب برصع عالی که در کتیبه هر یکک عنوان هر قسمت
کلیات بخط رقاع خوش بقلم زر نوشته شده و اولین سر لوح ساقط است
و جای آنرا وصالی کرده اند - در ضمن مطالب مقدمه در یکک لوحه لا جور دی
عنوان مندرجات کتاب بخط رقاع خوش و قلم سفیداب و سرنج در ترنجهای

مذهب نوشته شده است - ۸۲۹ صفحه ، هر صفحه ۲۱ سطر یک
۹ میلیمتر در متن و ۲۱ بیت در ۴ مصراع در حاشیه - خط تعلیق
قدیم خوش - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۸۲۴ (شماره ۱۲۱۴۹)
نسخه چنین تقسیم شده است :

در متن : دیباچه منشور ، براءت استهلال انشاء محمد بن ابراهیم
صحاف - قصاید - مقطعات - هجویات - غزلیات (مرتب) - متفرقات
غزلیات متفرقه (- ترجیعات - مخمسات - مفاتیح القلوب یا مقدمه منشور
و فهرست ابواب و فصول .

در حاشیه :

مثنوی های روضة الانوار - گل و نوروز - همای و همایون - کمال
نامه - گوهر نامه بهائی - رساله شمع و شمسیه - رساله مناظره شمس
و صحاب - مناظره اللب و البادی - سراج و هاج - رباعیات - معجمات .

آغاز :

« حمد بی قدر شکر بی احصا با ثنائی برون از استغصا »

پایان :

« چو شد حرز روان من ثنائش سخن را ختم کردم بر دعایش »
« تمت الكتاب بعون الملك الوهاب الموسوم بمفتاح القلوب
[کذا] فی غره ربيع الاول سنه اربع عشرين وثمانائة »

چنانکه گذشت نسخه مصدر دیباچه و مقدمه ایست که انشاء
خواجو نیست و شاید جامع این کلیات و کاتب و مزین آن یکی وهم او
منشی مقدمه باشد. در دیباچه متکلف و مصنوع که براءت استهلالی
دارد چنین آمده است :

« جناب مغفرت مآب مولانا امام سعید فاضل کامل شهید
کمال الملة و الدين محمود المشتهر بخواجو الکرمانی طیب الله مقامه
فی دار السلام و ابن بنده حقیر فقیر اقل عباد الله ولی الالطاف

محمد بن ابراهیم الصحاف پیوسته از سر محبت و اخلاص ثناخوان
 این فریده و شاخ فضل و مدیح سرای این بیت القصیده هنر بوده در جمع
 و تالیف منظوم و ختم شتات منشور آن جناب کی ابکار استار ظرافته
 و نو عروسان شبستان لطافت اند مدتی مدید اشغال نمود و خود را بدین
 دولت مستعد کرد تا جمع متفرقات کتب رسایل بر طبق این فهرست :
 روضة الانوار ، گل و نوروز ، گوهر نامه بهائی ، سراج و هاج ،
 القصاید و الغزلیات ، همای و همایون ، مغاتیج القلوب ، شمع و شمسیه ،
 کمال نامه ، الرباعیات ، مناظرة اللبید و الباری ، مناظرة الشمس و
 السحاب ، بحمد الله تعالی و منه دست داد و میسر شد قدم از جاده
 ادب فرا پیش نهاده جسارت و جرأت نمود و با وجود قصور دستگاه و پایه
 و قلت سرمایه این دیباچه را «

نسخه در تملک سلیمان خان بن محمد خان قاجار بوده است و
 معلوم نیست در چه تاریخ بکتابخانه داده شده است .

(۴۶۴)

ات

خواجوی کرمانی

باندازه ۱۷۰ × ۲۹۵ - جلد مقوای ابره تیماج مشکی متن و
 حاشیه بند رومی ضربی طلاپوش عالی ؛ اندرون متن ضربی طلاپوش
 ترنج و سر ترنج و گوشه و حاشیه بند رومی برجسته سوخت معرق ممتاز ،
 حاشیه گل طلاپوش زمینه لاجوردی ؛ ترنج و زمینه طلاپوش مشکی -
 کاغذ قرمزه اصفهانی متن زرفشان غبار جدول زرین - در هر صفحه ۳
 لچکی بوته اندازی مذهب - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب عالی که
 در میان هر صفحه سه بیت در شمس مصراع از آغاز کتاب نوشته شده و

بین سطور طلااندازی منقش است و در بیشانی و ذیل در چهار تریج
 مذهب عنوان کتاب و نام شاعر بسفیداب نوشته شده است - (۸) سرلوح
 بزرگ و کوچک و (۵) سرفصل مذهب مرصع عالی که عنوان هر
 قسمت روی متن زر بسفیداب نوشته شده - صفحه اول رساله « سبع
 المثانی » بین سطور طلااندازی منقش مرصع - ۱۳۷۴ صفحه ، هر صفحه
 ۱۵ سطر ، هر سطر یک بیت ، ۷ میلیمتر در متن و ۱۰ بیت در بیست
 مصراع در حاشیه - خط نستعلیق کتابت خوش - رقم خلیفه صفر شاه
 تاریخ تحریر سال ۹۲۷ (شماره ۲۹۹۱) نسخه چنین تقسیم شده است
 در متن :

قصاید - مفاتیح القلوب و مصابیح العیوب با مقدمه مشهور -
 مثنوی کمال نامه - غزلیات مجلد اول - غزلیات مجلد ثانی - رساله
 تسمع و شمسیه - رساله الراجیه فی مقالة الوهاجیه - سراج و هاج -
 (اشتباه است بلکه مناظره الشمس و السحاب است) - رساله سبع المثانی
 (و همان رساله سراج و هاج است) - رساله ثالث (که همان مناظره
 الیید و البادی است) - نیمه دوم مثنوی نوروز گل
 در حاشیه :

مثنوی روضة الانوار - قصاید (که بیك غزل و یک رباعی
 تمام میشود) - مثنوی گوهرنامه - مثنوی همای و همایون - مثنوی
 نوروز و گل (نیمه اول) -
 در متن و حاشیه :

غزلیات (مجلد ثالث) - ترجیحات - مقطعات - رباعیات - معنیات
 - ساقی نامه - قصاید .
 آغاز :

« ای نهاده خشت زر بر روزن سیمین یام
 وی فکنده چین شب در گیسوی مشکین شام »

بایان :

« هر خطائی که آمد از خواجهو بعنايت پيوش يا ستار »
« تمت الكتاب من كلام افصح الغراء والمتكلمين اكمل الفضلا و
التأخرين أبو العطاء محمود الملقب والمشتهر بخواجهو الكرمانی علیه الرحمه
و الغفران فی رجب المرجب سنه سبع وعشرين و تسعمائه كتبه العبد الفقير
خليفه صفر شاه عفا الله عنه »
یادداشتها و مهرها را بحو کرده اند معلوم نیست در چه تاریخ
بکتابخانه وارد شده است.

(۴۶۵)

خواجوه کرمانی

باندازه ۱۷۰ × ۲۷۰ - چند مقوای روغنی عالی زمینه یشمی
گل و بوته الوان مذهب مینامازی ، حاشیه آلبالوئی بوته ریزه نقاشی
اندرون زمینه مشکی ، بترنج متن مذهب حاشیه لچکی زمینه سبز رقم
محمد باقر - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن قطعه سمرقندی زرفشان
غبار جدول زوین ، حاشیه کاغذ الوان کمنددار که تمام حواشی عکاسی
حدکاری مصور عالی است - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع
سمتاز و درمیان هر صفحه شش مصراع در شش سطر از متن کتابت
نوشته شده و اطراف مطور منقش و مذهب - عنوان بسفیداب روی متن
زر در سرسخنهای مرصع - در متن چند موضع لچکیها مذهب و مرصع
سمتاز - ۱۷۸ صفحه ، هر صفحه ۲ سطر ، هر سطر یک بیت - (۵)
مجلس تصویر مینیاتور سمتاز و حواشی مجالس تصویر حدکاری مصور
سمتاز - بخط نستعلیق کتابت خفی عالی - رقم میر علی هروی - تاریخ
تحریر سال ۹۲۷ . (شماره ۳۰۷)

اغاز :

« زينت الروضة في الاول
بسم الله حمد مفضل »
« شد چمن طبع و ترنم سرای
روضه انوار بنام خدای »
« متن سخن بیش نشاید کشید
ختم سخن کن چو بمقطع رسید »

پایان :

« الحمد لله والمنة که با تمام رسید و باختتام انجامید روضة الانوار
بعون ملك غفار ، بتاريخ سنه سبع و عشرين و تسعمائه ، كتبه العبد
المدنب على الكاتب السلطاني غفر ذنوبه ببلدة هراة . »
از کتابهای سلطنتی صفویه و نخستین بار سال ۱۰۸۶ و بعد در
سالهای ۱۰۹۷ و ۱۱۰۷ و ۱۱۶۰ و ۱۱۶۷ از عرض گذشته است -
سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در صفحه اول در ترج مذهب
نام فتحعلیشاه بسیاهی نوشته شده - سال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین
شاه گذشته و پشت صفحه اول مهر او را دارد .

۴۶۶

ابن یمین (فخر الدین محمود بن یمین الدین

طغرانی مستوفی فریومندی)

(م ۷۴۵ با ۷۶۳ یا ۷۶۹)

باندازه ۱۶۳ × ۲۴۵ - جلد مقوای سجاغ میشن عنابی حاشیه
منگنه مذهب ایره کاغذ ابری (فقط بک دف) - کاغذ بغدادی جدول
سرخ - عنوانها بسرخي و زر بخط تلت دودانگ خوش و جای بعضی
عنوانها بیاض - دو صفحه اول متن و حاشیه برصع خوش که در متن

۲۱۵

۸ سطر از آغاز متن نوشته شده در کتیبه ایثمائی « بسمله » بخط ثلث
 دو دانگ خوش روی زمینه لاجورد بزر نوشته شده است - (۲) سراج
 منقش خوش - ۳۷۸ صفحه ، هر صفحه ۹ سطر ، هر سطر یک بیت
 ۷ میلیمتر در متن و ۱۲ بیت در ۴ مصراع در حاشیه - خط متن
 نستعلیق کتابت خفی متوسط - رقم زین العابدین کار دگر - بدون تاریخ
 تحریر (قرن ۱۰) ، (شماره ۱۹۶)

خط و تزئین و تجلید و نسخه همه ترکی است و تاورق آخر
 نو نویسی است .

مشتمل است بر :

دیباچه منثور - قصاید - مقطعات - تواریخ - غزلیات بعلاوه
 مخمس معروف :

در عشق تو ای صنم چنانم کز هستی خویش در گمانم / الخ
 که منسوب بحافظ است ، در اینجا جزو اشعار این یمن آمده و چنین
 تمام شده است .

ای وصل تو اصل شادمانی دامن بفرق جاودانی
 بر این یمین چه می فشانی هر حکم که بر سرم برانی
 سهل است ز خویشتن نرانم

آغاز مقدمه منثور :

« الحمد لله الذی ... اما بعد چنین گوید مقرر این مقالات
 ومقرر این کلمات العبد الواثق باللطف الصمدی محمود این یمین
 المستوفی الفریوسدی ... که این ضعیف را در عنفوان حبسی الی یوسنا
 بیوسته خاطر بمجالست ارباب اخایر فضایل ومصاحبت اصحاب احاسن
 تعایل مایل می بود ... این ضعیف با نثر هر چند از دری منثور
 عاطل و از فضایل آن غافل نبود و بهر وقت باشاوت ماو کک و سلاطین

امثله برقم قلم مرقوم می گردانید..... و بامخادیم و احیاب ابواب
 مراسلات و مخاطبات گشاده می داشت و سواد بعضی از آن یا خزاین
 ذکر بر بیاض ورقی چند خواهد نگاشت احیاناً امتحاناً.... بیتی گفته
 می شد. چون روزگار دیر کشید و حد شعر بدرجه تدوین طبیعت رسید
 نسخه آن در سفر و حضر یا خود مصاحب می داشت و اگر سخنی دیگر
 گفته می شد بر آن می نگاشت. ناگاه از قضا آسمانی و تقدیر یزدانی
 در محاربتی که شیخ الاسلام سلطان اولیاء الله العظام..... شیخ
 حسین جودی قدس الله نفسه.... و سلطان اسلام شهنشا.....
 وجیه الحق والدین مسعود..... با لشکر هرات و ولایت خواف
 در سیزدهم صفر ختم بالخیر و الظفر سنه ثلاث و اربعین و سبعمائه
 واقع شد بچنگال غارتگران افتاد و از آن پس کسی زو نشانی نداد...
 القصه بطولها بیتی چند از آن که بیشتر گفته شده بود از جراید افاضل
 نامدار و سفاین امثال روزگار التقاط کرده شد و آنچه بعد از آن اتفاق
 افتاد بدان الحاق کرده آمد و دیوان دیگر چنان که آید نه چنان که
 باید در سنک کتابت منتظم گشت.... و جری ذلک غره شوال سنه
 ثلث و خمسين و سبعمائة..... مقالات المصاحب الفاضل العبد الکامل
 فخر الملة والدین محمود بن یمن المستوفی الفریودی (در اصل :
 الفریودی) طیب الله ثراه..... من المنظومات و المنشورات کمایاتی
 تفصیلاً..... منظومات و هی مشتملة علی القصاید و المقطعات و
 الغزلیات و الرباعیات [ولی در متن رباعی و مثنوی دیده نشد] القصاید
 و هی مشتملة علی التوحید و النعت و المناقب و المواعظ و المدایح
 التوحید و النعت کتبه العبد الضعیف زین العابدین ابن جمال الدین
 کارد گر، اللهم اغفر له و لوالديه. »

آغاز متن دیوان :

« ای دیده در شناختن حال کاینات
باید که باشدت نظری از سردقات »

پایان :

« یار صافی دل اگر بایدت ای ابن یعین

این صفت نیست کسی را بجز از ساغر می »

بسال ۱۳۸۳ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه اول

بهر او را دارد .

(۴۶۷)

دیوان

ابن یعین فریوهندی

باندازه ۱۳ × ۲۲ - جلد میشن جگری قرنج و سر قرنج ضریبی
طلاییوش ، اندرون میشن تریاکی قرنج و سر قرنج سوخت محرق عالی
زمینه لاجورد نولادار - کاغذ بخارانی جدول زرین - یکک سربوح
مذهب مرصع عالی که در کتیبه آن روی متن زر سفیداب عنوان کتاب
نوشته شده است - ۱۷۴ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر ، هر سطر یکک بیت
۶۵ میلیتر خط نستعلیق کتابت متوسط - رقم حسین خوارزمی - تاریخ
تحریر سال ۹۴۹ . (شماره ۳۰۸۳)

نسخه فقط منحصر بمقطعات است

آغاز :

« یا زاین یعین ای دوست بشنو

مرین شایسته پند رایگان را »

پایان :

« گرانمای و دیگر درستی توست

میوم زردی چهره بی علتی. »

« تمت الكتاب بعون السلک الوهاب علی يدانضیف حسین

الخوارزمی غفر ذنوبه منه ۹۴۹ »

در حاشیه بهر و بیعهدی مظفرالدین شاه را دارد و معلوم نیست

در چه تاریخ وارد بکتابخانه شده است.

(۴۶۸)

ت

سلمان (جمال الدین بن علاء الدین محمد ساوجی)

(۷۷۸ . م)

بنا اندازه ۱۵ . x ۲۵ . - جلد مشکی قرنج و سر ترنج بریده ضربی

مستعمل ؛ اندرون قیماج ساده عنایی - کاغذ خانبانج دو جدول زرین

که در هر صفحه سه لچکی بوته اندازی مذهب دارد - عنوانها بخط

رقاع خوش بقلم زر - پشت صفحه اول دریک ترنج مذهب مرصع عالی

در ده بهر مذهب فهرست عنوان کتابها بخط رقاع بسفیداب تحریردار

نوشته شده است - دو صفحه اول بک حاشیه مذهب مرصع عالی فرسوده

دارد و در چهار کتیبه دریشانی و ذیل روی متن زر بخط ثلث خوش

بزنکار نوشته شده :

« بسم الله الرحمن الرحيم ، الحمد لله رب العالمين ، والصلوة

والسلم علی ؛ محمد و آله و اجمعین » - در همین صفحه چهار سرسخن

و شش لچکی مذهب مرصع دارد - (۲) سرنوح و (۵) سرفصل مذهب

مرصع در ضمن کتابت که عنوان هر قسمت بخط رقاع خوش بز تحریردار

نوشته شده - ۴۶۱ صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطر ، هر سطر یکک بیت ۸۰
 میلیمتر در متن و ۱۶ بیت در ۳۲ مصراع در حاشیه - خط نستعلیق کتابت
 متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۹) (شماره ۳۷)
 ورق آخر ساقط و نسخه مشتمل است بر :

در متن : قصاید - غزلیات - رباعیات - قصاید مضموع ،
 در حاشیه :
 مثنوی جمشید و خورشید - فراق نابه - مقطعات - ترجیعات -
 مرثی - دنباله غزلیات ،
 آغاز :

« هر دل که در هوای جمالش مجال یافت

عنقای همتش دو جهان زیر بال یافت »

بایان موجود :

« ملک ترا شد ز عدل جاه ترا شد ز بذل »

نسخه در تاریخ ۱۲۲۲ متعلق به محمد ولی میرزا فرزند فتحعلیشاه
 بوده و بسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته است و در حاشیه صفحه
 اول نام او بسفیداب روی زرد ترنجی نوشته شده - بسال ۱۲۸۲ از عرض
 ناصرالدین شاه گذشته و مهر او در پشت صفحه اول هست .

(۴۶۹)

کلیات

سلمان ساوجی

باندازه ۱۵۵ x ۲۴۵ - جلد تیماج مشکی ترنج و سرتنج منگنه
 زمینه چهره‌ای بوته برجسته ماشی - کاغذ اصفهانی جدول زرین -
 یک سرلوح مذهب مرصع خوش - ۸۴۲ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر ،

هر سفر یک بیت ۷۵ میلیمتر - خط نستعلیق - کتابت متوسط - رقم سلطان
محمد تایبادی - تاریخ تحریر سال ۱۰۶۷ (شماره ۳۶۹)
نسخه مشتمل است بر :

فصاید - غزلیات - (سرتب) - مقطعات - ایضاً قصاید - ترکیبات -
ترجیعات - رباعیات - مثنوی جمشید و خورشید - مثنوی فراق نامه
آغاز :

« رفتند رفیقان و رسیدند بمنزل
در خواب غمروزی تو غموز ای دل مخالف »

پایان :

« برهان معروف و سر سری
که پابان کارم بخیر آوری »
تمت الكتاب بعنايت امينك اکريم الوهاب فی سنه ۱۰۶۷
سلطان محمد تایبادی »

یاد داشتها و بهره‌ها را بحو کرده‌اند - سال ۱۴۸۲ از عرض
ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه اول مهر اورا دارد .
(۴۷۰)

عصار (محمد بن محمد بن محمد تبریزی)

(۷۸۴۰۴)

باندازه ۱۱۵ x ۲۱۳ - جلد نیمجای پشمی تریج و سرتریج سنگه
سبز و گلی - کاغذ بخارانی جدول زرین - ۴۴۰ صفحه ۲ هرمنجه
۱۲ سطر ۲ هر سطر یک بیت ۶۱ میلیمتر - یک سر لوح مزدوج مذهب
مرصع خوش - (۱۰) مجلس بنیاتور خوش فرموده در متن به علاوه
دو صفحه اول یک مجلس بنیاتور حاشیه مذهب لاجوردی - عنوانها

بخط وقاع خوش بقلم زر - خط نستعلیق کتابت خفی خوش - بدون
رقم و تاریخ تحریر (نیمه اول قرن ۹) (شماره ۵۴۹)
آغاز :

« بنام بادشاه عالم عشق که نامش هست نقش خاتم عشق »
« بختم انبیاء و ختم قرآن که ختم کار ما با خیر گردان »
« تم الكتاب بعون الله وحسن توفيقه . قد اتفق الفراغ من مقابلة
هذا الكتاب من فاتحته الى خاتمه مع نسخه اتسعا المصنف بخط
الشریف و قد كتب رحمة الله فی آخر الكتاب هذا العبارة : فرغ من
تنسيق هذا الكتاب ناظمه وهو احقر عباد الله الغفار محمد بن محمد بن
محمد العصار التبریزی اصلح الله شأنه ، ضحوة يوم عاشورا ، سنة ثمانین
وسبعمائه هجرية وجعل تذكرة وتحفة لخدمه الصاحب الاعظم مستخدم
ارباب الفضل والحکم مستجمع انواع الکمالات والشیم ربی الفضلاء
ما جاء الضعفاء قبله اولوالالباب المستغنی عن الاطناب فی الانقلاب
غیاث الدنيا والدين سلطان محمود عظم الله جلال قدره و اعلى لوی عزه
وفخره ورفع مكان مسنده و صدره *
ورق ۱۵ نونویس است .

نسخه بسال ۱۲۸۳ از عرض ناصرالدين شاه گذشته و در حاشیه
صفحه اول بهر اورا ۵۰ آرد .

(۴۷۱)

دیوان

حافظ (خواجه شمس الدین محمد بن

بهاء الدین محمد شیرازی)

(م . ۷۹۲)

باندازه ۱۹۰ x ۳۱۵ - جلد تیساج قهوه‌ای ضربی با نقش پنج

ترنج و سرترنج و گوشه بوته اسلیمی طلاپوش عالی ، اندرون ترنج و سرترنج و گوشه و حاشیه بند رومی سوخت معرق قرسوده عالی زمینه ضربی طلاپوش عالی - ورق اول ساقط و ورق دوم نیمه یک مجلس مینیاتور ممتاز حاشیه مذهب مرصع عالی که قسمتی از حاشیه ساقط و وصالی شده است - دو صفحه اول متن کتاب متن و حاشیه بین سطور طلااندازی منقش حاشیه حککاری - تمامی سر غزلها مذهب مرصع و بین مصراعها تسمه مذهب و مرصع - عنوانها بقلم سفیداب تحریردار روی متن زر بوته اندازی - یکت سرلوح مزدوج مرصع عالی که در کتیبه آن بخط ثلث خوش بزر تحریردار روی متن لاجورد بوته اندازی نوشته شده است « فائده خیر حافظاً » - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن ختائی جدول زرین - حاشیه قطعه چهره ای رنگ زرشان - ۶ ، ۳ صفحه ، هر صفحه ۱۳ سطر ، هر سطر یکک بیت ۱۱۶ میلیتر - خط نستعلیق نیمدو دانگ خوش قدیم بدون رقم و تاریخ تحریر (فرین ۹) (شماره ۲۶۸)

نسخه مشوش و بسیاری از صفحات وصالی شده است .

نسخه مشتمل است بر : غزلیات (مرنب) - ساقی نامه ها -

رباعیات

آغاز :

« الا یا ایها الساقی ادرکاساً و ناولها

که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

پایان :

« تمنای من از عمر و جوانی وصال تست آنکه زنده گانی »

بسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول

نام او بسفیداب در ترنجی روی متن زر نوشته شده است و یکبار بسال

۱۳۲۲ از عرض کتابخانه گذشته است

حافظ شیرازی

پاندازه ۱۷۰ x ۲۶۵ - جلد تیماج سرخ حاشیه منگنه طلا کوب
 جدید - صفحات متن و حاشیه قطعه‌سازی - کاغذ رنگارنگ کشمیری
 جدول زرین - اشعار بزر و سفیداب مرکب الوان چلیپا و چپ و راست
 به تفتن نوشته شده - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع ممتاز
 که در میان هر صفحه چهار مصراع بزر تحریر دار نوشته شده - دو صفحه
 سابق و ما بعد دیوان چهار مجلس مینیاتور فرسوده که از اصل این
 نسخه نیست و مقدم بر تاریخ تحریر کتاب و از یک نسخه ختمه نظامی
 و جز آن برداشته و قطعه‌سازی و باین کتاب ملحق کرده‌اند - ۲۳۴
 صفحه ، هر صفحه ده بیت - بخط نستعلیق کتابت جای خوش قدیم -
 بدون رقم و تاریخ تحریر « قرن ۱۰ » (شماره ۲۶۶)

نسخه منحصر است بغزلیات و چند مثنوی کوتاه و رباعی

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان :

« گر تشنه فیض حق و صدقی حافظ

سر چشمه آن زساقی کوثر برس

این نسخه نفیس در تاریخ ۱۰۱۷ بکتابخانه جهانگیر پادشاه
 و در تاریخ ۱۰۳۷ بکتابخانه شاه جهان پادشاه هند وارد شده و مطالبی
 بخط هر دو پادشاه در پشت کتاب نوشته و بمهر آنها مهور شده است
 که مطالب آن مخصوصاً آنچه جهانگیر نوشته از لحاظ معرفی نسخه
 سودمند و این است عین عبارات آن :

« الله اكبر ، در نفاست خاصه اول است . این دیوان حافظ که صفحه اول آن تصویر استاد بهزاد است و صفحه آخر کار فرخ و چهار لوح و تحریر خط عمل یاری مذهب . بتاریخ دوم آذر ماه الهی سنه ۴ موافق چهاردهم شعبان روز یکشنبه سنه ۱۰۱۷ داخل کتب خاصه شد . حرره نورالدین جهانگیر بن اکبر پادشاه غازی . این نسخه خط سلا سلطانه علی و بابت باقی جان مخاطب خواجه پسر است .

« الله اكبر ، این دیوان خواجه حافظ شیرازی بتاریخ بیست و پنجم ماه بهمن مطابق هشتم شهر جمیدی الثانی سنه ۱۰۳۷ هجری که روز چنوس مبارکست داخل کتابخانه ابن نیازمند درگاه شد . حرره شهاب الدین محمد شاه جهان پادشاه ابن جهانگیر پادشاه ابن اکبر پادشاه غازی . (

در پشت صفحه آخر مهرها و یادداشتهای متعدد از کتابداران دربار سلاطین هند است که در سنوات مختلف تحویل و تحول شده است . بسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و نام وی بلاجورد روی متن زر و در ترجمی نوشته شده است و بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و مهر ناصرالدین شاه را دارد .

(۴۷۳)

حافظ شیرازی

پانداز ۱۳۳ x ۲۳۳ - جلد مقوای روغنی عالی بوم مشکی
نقش گل و بلبل ، اندرون سرخ ساده حاشیه باریک مشکی مذهب جدید
صفحات متن و حاشیه . کاغذ متن اصفهانی افشان غبار ، حاشیه اصفهانی
جدول زرین - ابیات تخلص هر غزل بزر و لاجورد در میان دو لوح